

Työ- ja elinkeinoministeriö

Lausunto

8.8.2022

Työ- ja elinkeinoministeriö

Huoltovarmuuskeskuksen lausunto luonnoksesta valtioneuvoston huoltovarmuusselonteoksi

Huoltovarmuuskeskus (HVK) kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä hyvästä työstä ensimmäisen huoltovarmuusselonteon laatimisessa. HVK:n näkökulmasta on erittäin tervetullutta, että selonteon kautta huoltovarmuus huomioidaan sellaisena teemana, joka nostetaan muiden Suomen kokonaisturvallisuuden kulmakivien lailla valtioneuvoston selonteolla huomioitavaksi asiaksi.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen ympäristön suuret muutokset selontekotyön aikana ovat aiheuttaneet haasteita työn etenemiselle ja suuntaamiselle. Samalla osa selontekotyön aikaisista tapahtumista, kuten Suomen tuleva sotilaallinen liittoutuminen, ovat muutoksina niin suuria, että niiden kaikkia vaikutuksia huoltovarmuustyölle ei voida vielä täysin tyhjentävästi arvioida. HVK kuitenkin näkee tärkeänä, että nämä muutokset huomioitaisiin selonteossa nykyistä voimakkaammin. Nykymuodossaan selontekoluonnos on tarvittavien toimenpiteiden ja päätöstarpeiden suhteen hyvin perusteltu, mutta korostetun neutraali.

HVK keskittyy omassa lausunnossaan kommentoimaan oman roolinsa kannalta erityisen keskeisiä osa-alueita. Lisäksi HVK on kerännyt lausunnot ohjaamallaan Huoltovarmuusorganisaatiolta (HVO), jotka se on syöttänyt keskitetysti lausuntopalvelu.fi lomakkeen kautta.

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuusselonteossa on nostettu esiin HVK:n hallinnoiman Huoltovarmuusrahaston tulevaisuuden haasteet. HVK:n näkemyksen mukaan rahaston toiminta- ja kantokyky on tulevaisuuden huoltovarmuustoiminnan järjestämisen ja turvallisuusympäristön muutokseen vastaamisen kannalta kriittisen tärkeää. HVK painottaakin lausunnossaan sitä tulevaisuuden ongelmaa, joka liittyy huoltovarmuusrahaston kantokyvystä huolehtimiseen.

Vaikka selontekoluonnos tunnistaa Huoltovarmuusrahaston tulevaisuuden haasteet, siinä ei kuitenkaan HVK:n mukaan tarpeeksi voimallisesti tunnisteta sitä tosiasiaa, että huoltovarmuuskasun ja huoltovarmuusrahaston muiden tuottojen määrä tulisi mitoittaa niin, että huoltovarmuusrahastosta voidaan kattaa valtioneuvoston asettamien huoltovarmuuden tavoitteiden toteuttamiseksi tai laissa säädettyjen menojen kattamiseksi tarpeelliset kustannukset.

Huoltovarmuusrahaston kantokyvyn turvaaminen edellyttää määrätietoisia ja nopeita toimenpiteitä. Huoltovarmuusmaksun kertymän trendinomaisen aleneminen tarkoittaa huoltovarmuusmaksunkertymän tason jatkuvaa laskua, mikä poistaa huoltovarmuusrahaston edellytyksiä edes toiminnan nykyisen tason säilyttämiseksi. Samaan aikaan huoltovarmuusrahaston toiminnalle on asetettu merkittäviä tästä selonteostakin ilmeneviä uusia tehtäviä, kuten huoltovarmuuden ohjelmatoiminta¹. Lisäksi Venäjän hyökkäyssodan myötä käytännön odotukset huoltovarmuustoimintaa kohtaan ovat erityisen korkealla. Kansallisen varautumisen tasoa onkin syytä jatkossa vahvistaa ja sovittaa se uuteen muuttuneeseen turvallisuustilanteeseen.

Huoltovarmuuteen kohdistuvan sääntelyn, huoltovarmuuden kehittämiseksi käynnistettyjen toimenpiteiden ja huoltovarmuuteen kohdistuvien odotusten perusteella on välttämätöntä, että huoltovarmuusrahaston kantokyky turvataan huoltovarmuusrahaston, esim. sen pääomaa vahvistamalla. Lisäksi tulee toteuttaa nopeat ja pysyvät toimenpiteet huoltovarmuusmaksun vuosittaisen kertymän kasvattamiseksi ja maksun trendinomaisen alenemisen mekanismin purkamiseksi.

CER direktiivi

Huoltovarmuusselonteossa käsitellään EU:n uutta CER direktiiviä ja HVK:n näkökulmasta tämä on myös erittäin tärkeä aihe. Direktiivissä EU ottaa odotetun roolin Unionin kriittisten toimien määrittämiseksi ja turvaamiseksi.

Huoltovarmuustoiminta täydentää Suomessa lainsäädännöllä asetettuja varautumisvelvoitteita, jotka ovat pääsääntöisesti sektorikohtaisia. CER-direktiivi muuttaa erityisesti sektorikohtaista velvoittavaa varautumista valvovien viranomaisten rooleja ja tehtäviä, mutta merkittävästi myös sellaisten yritysten, joiden tuottamat palvelut ovat yhteiskunnan toimintavarmuuden kannalta kriittisiä direktiivin sovellusallalla.

Direktiivillä varmistetaan, että sisämarkkinoilla toimivilta kriittisiltä toimijoilta edellytetään jatkossa yhdenmukaista varautumisen tasoa riippumatta siitä, missä jäsenvaltiossa ne toimivat. CER-direktiivi muuttaa sekä viranomaisten että yksityisten toimijoiden rooleja ja tehtäviä. Direktiivin toimintamalli muodostaa kansallisen kehyksen lakisääteiselle varautumiselle, joka on merkittävilta osin sektorikohtaista ja täten myös riittämätöntä vastaamaan laaja-alaiseen uhkamaisemaan, jossa häiriöt leviävät sekä maarajojen, että sektorirajojen yli.

CER-direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on laadittava häiriönsietokyvyn vahvistamista koskeva kansallinen strategia. Strategian pohjan muodostavat kansallinen CER-riskiarvio ja kriittisten toimijoiden tunnistamisen kriteeristö. Niiden perusteella tulee määrittää ohjausmalli strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi, kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä tukeva ja valvova toimivaltainen viranomainen tai viranomaiset, sekä kansallinen CER-yhteyspiste.

Jäsenvaltioiden tulee siis tunnistaa CER-direktiivin soveltamisalaan kuuluvilta toimialoilta kansallisesti kriittiset toimijat. Kriittisiksi toimijoiksi nimettävien yritysten tai muiden organisaatioiden tulee tehdä kansallisen CER-riskiarvion perusteella oma riskiarvio ja varautumissuunnitelma, joiden toteuttamista tukee ja valvoo kansallinen CER-viranomainen. Direktiiviin kuuluu

¹ HVK:n ohjelmat ovat Alue 2030, Digitaalinen turvallisuus 2030, Energia 2030 ja Logistiikka 2030.

myös viranomaisen sakotusoikeus, jos yritykset eivät toteuta direktiivin edellyttämiä kriisinkes-
tävyuden parantamistoimia.

Kansallisesta näkökulmasta CER-direktiivin toimeenpanossa on syytä kiinnittää huomiota myös
sen sovellusalan ulkopuolelle jääviin toimialoihin, jotka ovat yhteiskunnan toimintavarmuuden
ja kokonaisturvallisuuden kannalta kuitenkin keskeisiä ja osa nykyistä Huoltovarmuusorgani-
saatiota. Onkin tärkeää, että CER-direktiivin kansallisessa toimeenpanossa ja sitä ohjaavassa
lainsäädännössä kaikki huoltovarmuuden kannalta keskeiset toimialat käsitellään yhdenmukai-
sella tavalla.

CER-direktiivi edellyttää paitsi direktiivin kansallista toimeenpanoa, huomioiden olemassa ole-
van sektorilainsäädäntöjen muutostarpeet, myös huoltovarmuuslainsäädännön päivittämistä.
Direktiiviä täytäntöön pantaessa tulee arvioida CER-strategian suhde Valtioneuvoston päätök-
seen huoltovarmuuden tavoitteista ja Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan, sekä EU:n pelas-
tuspalvelumekanismiin perustuvan kansallisen riskiarvion suhde kansalliseen CER-riskiarvioon.
Myös yhtymäkohdat Naton tulevaan Resilienssikomiteaan tulisi tarkasti selvittää. Näiden lisäksi
on myös täsmennettävä, mitkä Huoltovarmuuskeskuksen ja Huoltovarmuusorganisaation roo-
lit tulevat olemaan direktiivin velvoitteiden täytäntöönpanossa.

Direktiivin toimeenpanolle on varmistettava riittävät resurssit. Lisäksi direktiiviä on hyödynnet-
tävä suomalaisen huoltovarmuusmallin kehittämisessä turvaten julkisen ja yksityisen sektorin
toimiva yhteistyö sekä nykyiset huoltovarmuustoiminnan rakenteet.

Julkisen ja yksityisen sektorin huoltovarmuusyhteistyö tulee jatkossakin suurelta osin olemaan
sopimusperusteista, erityisesti Huoltovarmuusorganisaation pooli- ja toimikuntatyön osalta.
Tämä tarkoittaa sitä, että osallistuvien yritysten on koettava yhteistyö ja osallistuminen hyö-
dylliseksi myös oman kriisin- ja häiriönsietokykynsä kannalta, vaikka samanaikaisesti varautu-
miseen liittyvä regulaatio lisääntyisikin. Osa huoltovarmuuden kannalta tärkeistä yrityksistä
ovat osittain tai kokonaan ulkomaisessa omistuksessa, joten suomalaisuus ja maanpuolustus-
tahto sinänsä eivät voi olla ainoat yhteistyön perustat.

Huoltovarmuuskeskus on asemaltaan valtion keskushallintoon kuuluva valtion laitos, jota voi-
daan pitää myös valtion viranomaisena. Yhtenä tärkeänä tehtävänä Huoltovarmuuskeskus
ohjaa ja rahoittaa Huoltovarmuusorganisaatiota ja siten huolehtii kriisinsietokyvyn ja resiliens-
sin kehittämisestä ja parantamisesta Suomessa toimivissa kriittisissä yrityksissä ja muissa huol-
tovarmuuden kannalta keskeisissä toimijoissa. Nämä kuvatut seikat tekevät siitä luontevan
tahon toimimaan ainakin CER direktiivissä kuvattuna kansallisena yhteyspisteenä ja tarvitta-
essa toimeenpanevana viranomaisena. HVK katsookin, että tämä seikka tulisi tuoda huoltovar-
muusselonteossa voimakkaammin esiin.

Kriittinen infrastruktuuri

HVK katsoo, että Suomen turvallisuusympäristön heikkeneminen ja modernin palveluyhteis-
kunnan verkottuneisuus ovat laajentaneet kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvaa uhkamaise-
maa tavalla, joka tekee nykyiset rakenteelliset, toiminnalliset ja lainsäädännölliset suojausoi-
met riittämättömiksi suhteessa ajankohtaiseen uhkatilanteeseen.

Lisäksi huomioiden uhkamaiseman globaalin luonteen sekä infrastruktuurin kansainvälisen verkottuneisuuden, tulee kansainvälistä yhteistyötä tiivistää kansallisia toimenpiteitä täydentävänä varautumisen osa-alueena. EU-komission esittämä CER-direktiivi tulee todennäköisesti edellyttämään joitakin muutoksia kriittisen infrastruktuurin suojaamisen velvoittaviin nykyjärjestelyihin, ja Suomen Nato-jäsenyyden myötä toimintavarma kriittinen infrastruktuuri ja sotilaallinen huoltovarmuus ovat entistä keskeisempi osa myös puolustus suunnittelua.

Turvallisuusympäristössä tapahtuneet muutokset vaativat kriittisen infrastruktuurin suojaus toimien tavoitteiden uudelleenmäärittelyä ja käytettävissä olevan keinovalikoiman vahvistamista. Vaatimukseen tulee vastata sekä välittömin toimenpitein että pidemmän aikavälin kehitystyöllä.

Tätä työtä tullaan tekemään ja täsmentämään tulevassa valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista mutta HVK:n näkemyksen mukaan huoltovarmuusselonteossa asiaa voitaisiin käsitellä jo nykyistä perusteellisemmin.

Toimitusjohtaja

Janne Känkänen

Jakelu

Työ- ja elinkeinoministeriö